

Slovenski poslanci so zaradi tega interpelovali v državnem zboru. Minister Baquehem je odgovoril, pa precej rahlo, prav kakor bi se vlada bala Lahom zameriti. Zagotavljal je, da se ni mislilo žaliti z dvojezičnimi napisi laško narodno čuvstvo itd. Iz vsega njegovega odgovora pa ni jasno, misli li vlada skrbeti, da se razobesi zopet dvojezični napis ali ostane pri jedino italijanskem. Nič tudi ni povedal, kaj misli storiti z županom, ki naravnost odklanja zahtevo skrbeti za red. Govoril je, da bode vlada varovala državno avtoriteto, kako, tega ni povedal.

V Piranu se je pa zaradi teh dogodkov začela sodnja preiskava. Šestdeset oseb je baje v preiskavi, katero vodi sodnji uradnik tja poslan iz Trsta. Seveda se je bati, da še sodnje postopanje ne zadene pravih prouzročiteljev, temveč le njih orodja, poulične razgrajalce. Faktum je, da od 1848. leta ni državna avtoriteta toliko trpela kakor sedaj v Istri. Po ulicah so se slišali klici, ki se nikakor ne vjemajo z avstrijskim patrijotizmom. Dogodki v Pragi, zaradi katerih se je izreklo izjemno stanje, se ne morejo niti primerjati s tem, kar se je go-dilo v Piranu.

Vprašati se moramo, kako da je tako daleč prišlo? To je čisto naravno. Leta in leta se je na Primorskem gledalo le na Italijane. Povsod so se podpirali proti Slovanom. Najboljšo podporo in zagovornike so vedno imeli v tržaški vladi. Pri taci razmerah je naravno, da so bili prepričani, da bodo že gospodje v Trstu skrbeli, da se jim ničesa ne zgodi. Če so se morda motili, pokazala bode bodočnost.

Da je vlada vselej odločneje dajala razumeti, da so tudi Slovani enakopravni državljani, pa bi Italijani ne bili tako predrzni postali.

Pa še nekaj družega je, kar je zakrivilo take dogodke. Postopanje Italijanov se po nekaterih listih zagovarja z avtonomističnega stališča. Posebno poljski listi so te misli, da ima deželna oblast odločevati o jezikovnih zadevah. Tudi Italijani se drže tega načela, za to sta pa tržaški in isterski deželni odbor se oglasila proti vladni naredbi o jezikovnih napisih. Stvar bi bila precej drugačna, da se je v Avstriji izpodkopala misel, da imajo v jezikovnih vprašanjih kaj odločevati deželne meje. V tem oziru smo mnogo krivi avstrijski Slovani sami.

Tudi pri nas Slovencih smo še nedavno imeli iskrene zagovornike federalizma in deželnega avtonomizma. Ti gospodje naj sedaj le pogledajo v Istro, pa bodo videli, kako bi se Slovencem godilo, ko bi federalizem dobil v Avstriji popolno veljavo. Iz vsega je pa vidno, da so dogodki v Istri le nasledki starih grehov, nekoliko vladnih, nekoliko pa političnih strank v Avstriji.

Politični pregled.

Piran. — Dogodki v Piranu in sploh v Istri jako nevarni postajajo. Iz Ljubljane se je v Istro odposlal že jeden bataljon vojakov, poprej se je pa nekaj vojakov bilo odposlalo

iz Trsta. V Piranu, kjer so Italijani najhuje razgrajali, je odšel iz Trsta sodnji pristav dr. Kramer, da je začel preiskavo. Nad 60 oseb je baje že v preiskavi. Na Dunaji so pa zaradi dogodkov v Piranu v veliki zadregi. Italijanski poslanci prete, da izstopijo iz Coroninijevega kluba in s tem se ta klub razbije. Levica se poteguje za Italijane in bi rada, da vlada odjenja. Ministerstvo je pa v veliki zadregi, ker je tukaj v nevarnosti vsa državna avtoriteta. Posebno je pa za Windischgrätzta stvar fatalna, ker je baš malo poprej se s tako odločnostjo izjavil, da ne potrebuje dokazov s ceste, ko je šlo za demonstracije delavcev za občno volilno pravico na Dunaji, in zaradi tega tudi ne more dopustiti, da bi odločevali dokazi s ceste v Piranu. Na Dunaji so demonstracije po vrhu tega bile dostojne, v Piranu se je pa celo kradlo in ropalo, kar tudi pride v poštev. Nobena vlada, naj pripada tej ali oni stranki, taci dogodkov trpeti ne more. Sploh je pa stvar dobila še neki drugi jako nevaren značaj. Mej druhaljo, ki razsaja v Istri, nahajajo se tudi ljudje, katerim ni toliko za italijanske napise, kolikor sploh za to, da imajo priliko ropati in krasti. Po isterskih italijanskih mestih je mnogo ljudij ki so baje imeli zveze z onimi prekomorskimi društvi, katere je zaradi javne varnosti moral razpustiti Crispi. Govori se namreč, da anarhisti skušajo razmere v Istri izkoristiti v svojo korist. Za to je pa vlada prisiljena kaj odločnega storiti v tem oziru. Da so pa stvari tako daleč prišle, so pa krivi vladni organi. Da je vlada takoj v začetku z vso odločnostjo postopala, pa bi stvari ne bile tako daleč prišle. Z vso odločnostjo naj bi bila takoj dala Italijanom razumeti, da se bode vsak upor brez vse prizanesljivosti zatrl. Ko je v Piranu se izjavil župan, da ne prevzame odgovornosti za red, bi se bil takoj moral mestni zbor razpustiti in vladni komisar prevzeti oblast. Namignilo bi se bilo, da se pri najmanjšem neredu proglasi izjemno stanje. Povedati bi se pa bilo moralo tudi gospodom pri namestništvu v Trstu, da se ne misli več trpeti ono podpiranje italijanskega elementa proti Slovanom in da če sami ne store popolnoma svoje dolžnosti, pride za namestnika kak general, ki bode že naredil red. Da se je to zgodilo, ne bi bilo treba pošiljati vojakov v Istro, kajti, kdor pozna strahopetnost Italijanov, ve, da bi gotovo bili kar utihnili.

Piran in vlada. — Ministerski svet se je tudi že dvakrat posvetoval o dogodkih v Piranu. Kakor se sliši, so ministri Windischgrätz, Schönborn in pa Welserheimb odločno za to, da se izvede narodna enakopravnost v Istri, dočim se Plener, grof Wurmbrand in Bacquehem potegujejo za Italijane. Od tod tudi prihaja, da je minister Bacquehem tako nejasno odgovarjal na interpelacijo slovenskih poslancev o tej stvari. Za Italijane se pa pri vladi močno poteguje tudi predsednik državnega zbora Chlumecky, kateri je bil jako nevoljen, da se slovenski poslanci niso zadovoljili z odgovorom na prvi interpelacijo in so drugič interpelovali zahtevajoč jasnejši odgovor. Ministerski predsednik Windischgrätz je o tem že poročal cesarju. Govori se že, da je zaradi tega že v nevarnosti koalicija.

Državni zbor ima sedaj glavno razpravo o novem kazenskem zakonu. Kakor so kaže, bode razprava o tej stvari jako dolga, kajti predlaga se jako mnogo prememb Sam dr. Kronaweter je predlagal več kakor 86 prememb in mej njimi nekatere jako pametne. Z mladočeške strani se ugovarja načrtu tega zakona, ker se ž njim omeji preveč politična svoboda. Posebno dr. Slavik je našel na njem vsemogoče napake. Nekoliko bolj zadovoljen je bil z načrtom Slama, kateri bi le to rad, da se poprej izvedo še nekatere upravne reforme pri sodiščih. Od slovenskih poslancev je načrt zagovarjal g. dr. Ferjančič jako temeljito in posebno oprovrigel vse mladočeške pomisleke. Od vladne strani sta ga zagovarjala sam pravosodni minister grof Schönborn in pa sekcijski načelnik Krall. Marsikaj kaže, da se bode načrt še vrnil odseku, kjer bode obležal, ali se pa zavrže v tretjem branji.

Volilna reforma. — Posvetovanja koaliranih strank o volilni reformi še niso prinesla nobenega uspeha. Sedaj se govori, da se poprej vprašajo deželni zbori za mnenje. Namen temu pa more biti le ta, da se volilna reforma toliko zavleče, da poteče sedanjemu državnemu zboru volilna doba, da se bodo nove volitve vršile in na podlagi starega državnozbornskega volilnega reda. Boje se namreč koalirane stranke, da mnogo izgube, ako se volilna pravica razširi. Mej poslanci v koaliciji jih baje ni niti dvajset, ki bi marali za razširjanje volilne pravice. Večina bi rada, da vse pri starem ostane, ker se boje za svoje mandate. Vlada je v zadregi. Zavezala se je proti višjim krogom, da izvede volilno reformo, ali je ne more. Govori se že, da zaradi tega do pomladi more priti do ministerske krize.

Nemčija. — Česar ni nobeden pričakoval, se je zgodilo nenadoma. Podala sta ostavko nemški državni kancelar Caprivi in ministerski predsednik Eulenburg. Povod odstopu teh dveh državnikov je zamotan. Pravi vzrok leži pa v tem le: Eulenburg je bil zato, da se proti socialistom in demokratom postopa najstrožje, to je: napravijo naj se izjemni zakoni proti njim. Cesar je tudi to odobral, Caprivi pa je bil odločno proti temu. Vsled tega je nastal mej Eulenburgom in Caprivijem razpor, ki je končal z ostavko obeh. Cesar je ostavki sprejel in to tem rajši, ker je že tako želel zopet v edni osobi združiti mesti drž. kancelarja in pruskega ministerskega predsednika. Na ti mesti je cesar postavil 75letnega kneza Hohenlohe, namestnika v Alzaciji. Ker je bil pa Eulenburg tudi minister notranjih del, trebalo je tudi za to namestništva in sicer je cesar za to imenoval bivšega policijskega ravnatelja v Frankobrodu, Köllerja, ki je baje skušen v boji s socialisti. — Tako je prešlo dostojanstvo drž. kancelarja in ministerskega predsedništva zopet na eno osobo. Pokazalo se je, da se ti dve dostojanstvi ločeni nista obnesli. Bismark je bil prvi nemški državni kancelar in pa ob ednem tudi ministerski predsednik. Bil je na svojem mestu. Njegova naslednika Caprivi in Eulenburg, oba to, kar je bil Bismark sam, nista bila kos svoji nalogi, kakor se je pokazalo. Za Nemčijo sledi iz tega nauk, da mora nemški državni kancelar biti ob ednem tudi pruski ministerski predsednik.

Bolgarija. — Dne 28. oktobra je knez otvoril s prestolnim nagovorom narodno sobranje. V prestolnem nagovoru se naglašja, da se je rodil princ, ki se bo v narodnem duhu vzgojil in ki bo enkrat postal vrl bolgarski vladar. Prestolni govor se spominja zadnjih dogodkov v Bolgariji in volitev v sobranje, ki so popolnoma po volji vlade izpale, znamenje, da ima ljudstvo zaupanje v krono. Knez pozivlje vse zastopnike, da naj se mu pridružijo in naj skupno delujejo za blagor in srečo Bolgarije. V prestolnem govoru se nadalje omenjajo razni načrti zakonov, ki se bodo predložili sobranju v posvetovanje. Prestolni govor vzelo je sobranje odobrovaje na znanje in priredilo knezu lepo ovacijo.

Rusija. — Dne 1. novembra ob četrta na tri popoldne je pokosila smrt ruskega carja Aleksandra III. Pokojnik je bil jako miroljuben vladar, sicer pa jako strog. Vladal je od 1881. l., ko so nihilisti umorili njegovega očeta, Aleksandra I., Osvoboditelja. Car Aleksander III je bil sedaj v 50. letu. Vladoval je sedaj prevzame starši carjev sin Nikolaj. O novem carju se govori, da je bolj naklonjen svobodomiselnim idejam, nego je bil oče njegov.

Anglija. — Ministerski predsednik lord Rosebery je imel pred kratkim pri nekem banketu govor o mejnarodni politiki. Spominjal se je ruskega carja, ki je poslednja desetletja mnogo pripomogel, da se je ohranil mir. Baval se je na to s kitajsko-japonsko vojsko in rekel, da hoče Anglija solidarno z drugimi vevlastim v tej zadevi postopati. Glede zadev na Madagascaru je rekel Rosebery, da se mora Anglija ozirati na francoski protektorat, če tudi ima ona ondi svoje koristi.

Odnosaji s Francijo so se zboljšali. Anglije ni moč potisniti v ozadje, če je razpravljati o mejnarodnih vprašanjih. — Iz vsega sledi, da hoče Anglija tirati nadalje mirovno politiko, zahteva pa, da se na njo ozira.

Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

II.

Po določenih obrtnega reda spada krojaštvo mej rokodelske obrte. To pomenja toliko, da sme izdelovati obleko le izučeni krojači, kateri dokaže zakonite pogoje, da se je izučil in določeni čas delal za pomočnika. Izvzeti so, kakor sploh vselej pri nas veliki kapitalisti, če hočejo napraviti tovarno za obleko, pri čemer se pa zahteva, „da imejitelj podjetja sam ne dela, temveč podjetje le vodi“. (Ukaz trgovskega ministerstva z dne 18. julija 1883. št. 22057).

Iz povedanega je razvidno, da je pravico izvrševati krojaštvo, h kateremu spada tudi jemanje mere, v malem obrtu dovoljena le zakonito izučeni krojačem. Po tem, kako naj se tovarniške vršbe loči od drugih, bi tudi tovarnar za obleko ne smel jemati mere, ker bi sicer se moral sam lotiti krojaškega dela, kar mu pa ni dovoljeno.

Pa pustimo šalo. — Ko se je trgovec z obleko (konfekcionarjem) dovolilo jemati mero, se niso mogli izogniti tem očitno postavnim določilom, in odločilo se je, da ima obleko, za katero je vzel trgovec mero, narediti izučeni krojači. To pomenja le toliko, da trgovec ne sme imeti krojaških pomočnikov in učencev. Sicer bi pa moral trgovec sam brez zakonitega prisiljenja dajati delati obleko krojačem. V trgovskih učilnicah se dosedaj krojaštva ne učijo trgovci; tudi če bi vzeli mero, ne mogli izvršiti pravega namena jemanja mere, to je narediti obleko.

Določba torej, da le mi krojači imamo pravico narediti obleko, je za nas krojače brez praktične vrednosti, ker je to samo po sebi umljiva in naj se ta pravica nam še tako svečano prizna, vendar smo tamkaj, kjer smo brez priznanja.

Ker se brez premembe obrtnega reda trgovec ne more dovoliti, da bi imeli krojaške pomočnike in učence, jim tako družega ne preostaja, da dajo narediti obleko, za katero so prevzeli naročbo po meri, pri kakem opravičenem krojači. Iz tega sledi, da nam vsakega tacega varstva ni treba in da je popolnoma odveč, ako se zakonodajalci belijo glave, kako bi rokodelcu pomagali, da bi pa vendar ne odrekli trgovcu pravice jemati mero.

Nam ni niti treba na to opozarjati, da je še zakonita določba o tem, kdo ima pravico delati, popolnoma brezpomembna, ker se ne more nadzorovati, kje in kedaj kak agent ali trgovec da narediti naročeno obleko, ker se to navadno ne godi v kraji, kjer se obleka naroči. Trgovci že s tem delajo reklamo, da se obleka, za katero so prevzeli sami naročbo po meri, izdelava v kaki